

**THE ROLE OF MUSEUMS IN MODERN TOURISM
ACTIVITIES (ON THE EXAMPLE OF THE MUYNAK
BRANCH OF THE MUSEUM OF HISTORY AND CULTURE
OF KARAKALPAKSTAN)**

Dospanova Mehribon Timurovna

2nd-year Master's student at Karakalpak State University

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255663>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

KEYWORDS

*History, culture, Museum,
Muynak.*

ABSTRACT

Spiritual culture is quite obvious in modern conditions of social development. In the modern world, tourism and many cultures aimed at improving the situation do not have technologies aimed at developing human potential, and the role of museums is undeniable. Cultural tourism is one of the ways of spiritual development of society.

**РОЛЬ МУЗЕЕВ В СОВРЕМЕННОЙ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
(НА ПРИМЕРЕ МУЙНАКСКОГО ФИЛИАЛА МУЗЕЯ ИСТОРИИ И
КУЛЬТУРЫ КАРАКАЛПАКСТАНА)**

Доспанова Мехрибон Тимуровна

Студент 2-го курса магистратуры Каракалпакского государственного
университета

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255663>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

KEYWORDS

*История, культура, Музей,
Муйнак*

ABSTRACT

Духовная культура совершенно очевидна в современных условиях общественного развития. В современном мире туризм, в том числе культурный, направлен на восполнение тех недостатков, которые направлены на развитие человеческого потенциала, и роль музеев здесь неоспорима. Культурный туризм является одним из путей духовного развития общества.

**MUZEYNING ZAMONAVIY TURIZM FAOLIYATDAGI O'RN
(QORAQALPOG'ISTON TARIXI VA MADANIYATI MUZEYINING MO'YNOQ
FILIALI MISOLIDA)**

Dospanova Mehribon Timurovna

Qoraqalpoq davlat universiteti 2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17255663>

ARTICLE INFO

Received: 14th September 2025

Accepted: 29th September 2025

Online: 30th September 2025

ABSTRACT

Ijtimoiy rivojlanishning zamonaviy sharoitida ma'naviyatning etishmasligi aniq. Adabiyotimizda

KEYWORDS

Tarix, madaniyat, Muzey, Mo'ynoq.

talqin qilinganidek, turizm, jumladan, madaniy turizm ham ana shu kamchilikni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, bu yerda muzeylarning o'rni shubhasizdir. Jamiyatning ma'naviy rivojlanishining yo'llaridan biri madaniy turizmdir.

Madaniy turizm - sayyohlikning bir turi bo'lib, uning maqsadi tashrif buyurilgan joyning madaniyati va madaniy muhiti, shu jumladan landshafti bilan tanishish, aholining an'analari va turmush tarzi, badiiy madaniyati va san'ati bilan tanishish; va mahalliy aholi uchun dam olishning turli shakllari. Madaniy turizm madaniy tadbirlarga, muzeylarga, madaniy meros ob'ektlariga tashrif buyurish va mahalliy aholi bilan aloqalarni o'z ichiga olishi mumkin.

So'nggi yillarda Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tarix va madaniyat muzeyi filiali hisoblangan Ekologiya muzeyi ekspozitsiyasi Mo'ynoq shahrida ayniqsa, ommalashdi. Mohirona tashkil etilgan ko'rgazma tobora ommalashib bormoqda va dunyoning turli burchaklaridan sayyohlarni o'ziga jalb etmoqda va Orol dengizini sayozlashtirish muammosiga bag'ishlangan. Bu yerda o'simlik va hayvonot dunyosi ob'yektlari, milliy kiyim-kechak va hunarmandchilik namunalariidagi xalq amaliy san'ati eksponatlari, Mo'ynoq baliq zavodi mahsulotlari namunalari, shuningdek, dengizning ulug'vorligini aks ettiruvchi fotosuratlar va rasmlarni ko'rish mumkin [Доспапов 2024:212-214].

Muzeyning yaratilish tarixi o'ziga xosdir, uni 80-yillarda shifokor leprolog O'rinbay Yeserkepov (1936-2008) to'plagan. Orol kelajagi uchun butun qalbi bilan qayg'urgan ishqibozda muzey tashkil etish istagi paydo bo'ldi. Bu holda, uning buti Igor Vitalievich Savitskiy edi. I.V.Savitskiy hozir hayotda bo'lmasa-da, O.Eserkepov uning qarashlari va intilishlariga taqlid qilgan. Va nihoyat, 80-yillarning o'rtalarida I.V.Savitskiy nomidagi Davlat san'at muzeyi va Davlat o'lkashunoslik muzeyi xodimlarining ulkan hamkorlikdagi sa'y-harakatlaridan so'ng Uchsay qishlog'i klubida Orol dengiziga bag'ishlangan birinchi ko'rgazma ochildi. Mo'ynoq shahridan 20 km g'arbda joylashgan. 90-yillarning o'rtalarida muzey Mo'ynoq shahriga ko'chirildi.

Bugungi kunda muzey ko'rgazmalari xuddi shu ishqibozlarning sa'y-harakatlari tufayli asta-sekin yangi eksponatlar bilan to'ldirilmoqda. Unda viloyat tarixi, Orolbo'yida yashagan xalqlarning xalq amaliy san'ati va hunarmandchiligi, hududning flop va hayvonot dunyosi boyligi haqidagi fotosuratlar, rassomlarning manzarali rasmlari taqdim etilgan.

Orolbo'yi uzoq vaqt cho'kib ketgan va mazozoy-kaynozoy dengizlari cho'kindilari va tog'lardan ko'chirilgan allyuvial qatlamlar to'plangan hudud bo'lgan.

950-yilda Ibn Rustemning zamondoshi Ma'sudiy o'z yozuvlarida "Jayhun"ni yozib, uni ko'l deb ta'riflagan. Qadimgi yozma manbalarda Orol boshqacha atalgan. Masalan, 860-yilda Ibn-Xordatbek uni "Kurder", 243-yilda Mas'udiy "Kurjoniy", 961-yilda Istaxdiy "Kazbin", 1339-yilda Hofiziy "Abdud", 13-asrda Bekron deb atagan. «Gentdom.» Bugungi "Orol" nomi 17-asrdan keyin paydo bo'lgan [Ягодин 1986].

Dengiz qirg'og'idagi hayot jonli va nafasatga to'la edi. 1950-yillarning ikkinchi yarmida rassomlar Rafael Matevosyan va Faim Matgazin bu hudud tabiatining go'zalligiga hayratda qoldi. Ular ijodiy tarjimai holining katta qismini Orol va Amudaryo mavzusiga bag'ishlaganlar.

Mo'ynoqda baliqchilar hayoti bilan tanishadi va ular bilan baliqchilik seynerlarida ilk bor dengizga chiqishadi. O'shandan beri baliqchilar va mahalliy aholining mashaqqatli mehnati bilan tanishib, ular Orol dengizi mavzusi bilan tom ma'noda «kasal bo'lishadi». Rassomlar hayotining ulkan ijodiy qismi butunlay Orol dengizi va bu zamin xalqi mavzusiga bag'ishlangan. Ular baliq ovlash kemalarida yashab, ishlagan, dengizchilar uylarida uxlagan. Ular hali noma'lum joylarning eskizlarini chizdilar va shu bilan birga dengiz ishchilari uchun kemalarda birinchi shaxsiy ko'rgazmalarni o'tkazdilar.

Geologlar bilan birgalikda Ustyurt platosi va dengiz atrofidagi orollarga uchdik.

Rafael Tevatrosovich Matevosyan 1924 yilda Samarqandda tug'ilgan. 1930 yildan 1962 yilgacha uning oilasi Bokuda yashagan. 1941-1945 yillardagi Ulug' Vatan urushi qatnashchisi. 1962-yilda R.T.Matevosyan Qoraqalpog'istonga ijodiy safarda bo'lib, u yerda Orol dengizi bilan ilk bor tanishgan.

Uning asarlari dunyoning ko'plab mamlakatlarida namoyish etildi va katta ishtiyoq bilan kutib olindi.

1967 yilda cho'tka ustasi R. Matevosyan dengizning chekinishi boshlanishini ko'rdi. U buni hayotdan tasvirlangan «Dengiz ketdi» va «Qumdagi kemalar» rasmlarida suratga oldi. Shunday qilib, bu kartinalar bilan halok bo'layotgan Orol haqidagi asarlarning yangi tsikli boshlanadi. U «Qumlarda tug'ilganlar», «Abadiy yotqizilgan», «Yer osti», «Umid» rasmlarini o'z ichiga oladi. Rassom o'z asarlarida tuvalga oid chuqur falsafiy qarashlarini o'zaro bog'laydi. Afsuski, bugungi kunda bu butun voqea faqat R.T.Matevosyaning rasmlarida saqlanib qolgan. Ko'rganlari haqidagi xotiralaridan birida u shunday deb yozgan edi: «Kema qo'ng'iroqlari uzoq vaqtdan beri signal chaldi ...»

Rafael Matevosyaning so'nggi asarlaridan biri «Bochkadagi dengiz» Orol dengizining sobiq qirg'og'iga sayohat qila olmay qolgan yillarda yozilgan. Va deyarli kun bo'yi u yog'och bochkani suv bilan to'ldirdi, qog'oz qayiq'larni uchirdi va o'zi juda yaxshi ko'rgan chayqalarning maketlarini osdi. Rassomning ijodiy ishlari va rasmlarida kemalar va dengiz chayqalari o'zgarimas o'rin egallagan [Матевосян 1963].

Bugungi kunda ko'plab yoshlar Orol dengizi qanday ko'rinishga ega ekanligini bilishmaydi.

Matevosyaning rasmlar seriyasi dunyodagi yagona va noyob bo'lib, u ko'k va boy Orol dengizining jonsiz cho'lga aylanishi haqida hikoya qiladi, bugungi kunda ko'pincha «Orol Kumlar» deb ataladi [Сычёва 1977].

Faim Yusupovich Madgazingning ko'plab asarlari tabiat va dengiz va Amudaryo qirg'oqlari mehnatkashlarining kundalik hayotiga bag'ishlangan bo'lib, o'ziga xos lazzat va janrda yozilgan. Uning asarlari lirik va sokin ohanglarga boy: «Xojeylidagi iskala», «Qish», «Urga», «Kattagar», «Uchsay porti», «Orol dengizi», «Mo'ynoq», «Mo'ynoq baliq konserva zavodi». . she'riy go'zallikka boy va shu orqali rassom Amudaryo sohilining go'zal rang-barangligi va uyg'unligini ko'rsatadi.

Dengiz qirg'og'i hozirda 150 km dan ortiq orqaga siljigan. Orol dengizining o'tmishidan faqat bir paytlar suzib yurgan kemalarning qumga chuqur teshilgan, xuddi sobiq dengiz sohilida "abadiy hazil" da muzlab qolgan zanglagan metallari guvohlik beradi.

Mo'ynoq muzeyi ekspozitsiyasi

Shunday qilib, Mo'ynoq shahrida yangi filial tashkil etilganining jonli misolidan foydalanib, chekka hududlardagi muzeylar nafaqat mahalliy madaniyatni rivojlantirish va targ'ib etishda, balki milliy madaniyatni rivojlantirishda ham g'oyat muhim ahamiyatga ega ekanini ko'ramiz. turizm sanoati. Bu esa, o'z navbatida, hududlarning iqtisodiy salohiyati uchun juda muhim bo'lgan sarmoya oqimini jalb qilish uchun sababdir.

References:

1. Доспанов О.Т., Доспанова М.Т. Некоторые вопросы необходимости создания условия для развития туристической отрасли в Республике Каракалпакстан // Материалы VIII Международной научной конференции Астраханские петровские чтения «Военный дискурс в исторической науке современной России» 10-11 ноября 2023 года. Астрахань, 2024 г. -342 с.
2. Матевосян Р. Мои воспоминания об Арале. Муйнак, 1963
3. Сычёва В.Е. Раздумья о Родном крае // Советская Каракалпакия, 1979, №77
4. Ягодин В.Н. Некоторые вопросы исторической географии Приаральской дельты Амударьи в VII-XIV вв. //Археология Приаралья. Вып.3. Ташкент, 1986.